

BAYKAN SEZER'DE ANADOLU'NUN TÜRKLEŞMESİ KONUSU

Yüksel YILDIRIM

Giriş

Baykan Sezer, Türk sosyolojisinde özgün bir kuram sahibi sosyolog olarak en önemli isimlerinin başında yer almaktadır. Türk düşüncesinde Kemal Tahir'le birlikte gerçek anlamına kavuşan yerlilik sorununu sosyolojide temsil eden, Batı'dan aktarma sosyoloji biliminin içinde ve aktarmacı bir sosyoloji anlayışının yanında, söz konusu anlayışın ürünü Batılı sosyoloji kuramlarına karşı olarak Türk düşüncesinin "kendi sözü" olarak Doğu-Batı çatışması kuramını ortaya koymuştur. Bu kuram içinde dünya tarihini Batı merkezci bir tarih anlayışından farklı olarak uygarlıklar arası ilişki ve çatışmalar tarihi olarak ortaya koymuş, aynı Batı merkezci anlayışın sonucu olarak insanlığın uygarlık serüveninin "kenar süsü" olarak görülen Doğu toplumlarını başlıca aktör olarak tanımlamış ve bunlar içinde Türk toplumunun da seçkin yerinin altını özellikle çizmiştir. Bir Türk sosyoloğu olarak Baykan Sezer, öncelikle kendi toplumunu anlama ve açıklama çabası içinde olmasının yanı sıra, milli bir duruş da sergileyerek kendi toplumunun çıkarlarını da incelemiştir. Batı bilim anlayışının bir dayatması biçiminde ve tarafsızlık ve evrensellik adı altında ileri sürülen bilim paradigmasına bir itiraz olarak Baykan Sezer birçok toplum olayı gibi bilimin de toplum çözümlerinin bir ürünü olduğunu, dolayısıyla toplumların kendi çözümlerinin sonucu olarak kendi bilim anlayışları ve kendi çıkarlarına dayalı bilimsel tutumlarının olması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu noktada Türk sosyolojisi de Türkiye'nin toplumsal sorunlarını ve çözüm önerilerini konu edinmelidir. Bu tutum da toplumlararası ilişkilerde kendi faydamızı esas alan bir bilim anlayışının ortaya konmasını ve kurum-sallaşmasını zorunlu kılmaktadır. Baykan Sezer'in evrenselliği tüm insanlığı

kuşatacak bir çözüm arayışının özlemindedir ancak bu süreçte söz konusu çözümün Doğu toplumlarından ve özelinde Türklerden gelme ihtimalinin üzerinde önemle durmuştur.

Baykan Sezer'in sosyoloji çalışmaları içinde bu anlamda Türk toplum tarihi ana omurgayı oluşturmaktadır denilirse yanlış olmayacaktır. Sezer, toplumların tarih içinde biçimlendiğini, dolayısıyla toplumu anlama çabasında olan sosyolojinin tarihe yönelmesi gerektiğini ısrarla vurgulamaktadır. Bu amaçla yöneldiği toplum tarihimizde Batılı şemalardan ve Batı tarihinin kenarına eklenmiş bir Türk tarihi görüntüsünden farklı olarak kendi tarihsel şemasını da oluşturan Baykan Sezer, Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya süregelen tarihsel serüvenlerini şematize etmiş, böylece orijinal bir Türk tarihi modellemesi oluşturmuştur. Bu model içinde Türkleri de -dünya tarihinin önemli olayları olan başlangıçta göçebe-yerleşik, ardından Doğu-Batı çatışması içinde yerleştirerek- dünya tarihinin başrol oyuncusu olarak belirtmiştir. Sezer'e göre Doğu-Batı çatışması, dünyadaki temel çatışmadır ve toplumlararası ilişkileri kayıtlayan temel olaydır. Türkler de Yakın-Doğu'ya geldiklerinde öncekinden "daha geniş ve dünyanın kaderini çizen bir çatışmaya"¹, Doğu-Batı çatışmasına dahil olup, aynı zamanda bunu yönlendirerek "dünyanın kaderinin çizilmesine" önemli ölçüde katkı sağlamışlardır.

Sezer'in kuramında bu anlamda Türklerin oynadığı en önemli rol Osmanlı İmparatorluğu'nu kurarak adına "Osmanlılık" dediği bir siyaseti yürütmeleri olmuştur. Tek cümle ile Osmanlılık; Doğu yerleşik tarım uygarlıklarını Batı soygunundan korumak amacıyla inşa edilen bir siyasettir ve Osmanlı İmparatorluğu da Asur'dan beri devam eden Doğulu asker-devlet geleneğinin son temsilcisidir. Baykan Sezer'in bu konudaki görüşlerini başka bir çalışmamızda² ele aldığımız için burada tekrar etme gereği duymuyoruz. Bu çalışmada ele alacağımız, Osmanlılık siyasetinin üzerinde kurulduğu "Anadolu'nun Türkleşmesi" konusu olacaktır. Bu şekilde Baykan Sezer'in konu hakkındaki düşüncelerinin bir bütünlük içinde değerlendirilebileceğini umuyoruz. Elbette başka bir konu da "Baticılaştırma" üzerine görüşleri olarak belirlemektedir. Böylece Baykan Sezer'in yukarıda belirttiğimiz "Türk toplum tarihi" üzerindeki görüşleri genel bir çerçeve içine alınmış olacaktır.

¹ Baykan Sezer, "Şehname" Üzerine, ek *Asya Tarihinde Su Boyu Ovaları ve Bozkır Uygarlıkları*, İstanbul: İ.Ü.E.F. Yayınları, 1979: 168.

² Yüksel Yıldırım, "Baykan Sezer'in Doğu-Batı Çatışması Kuramı İçinde Osmanlılık Konusu", *Sosyologca*, 24 (2022), s. 31-47.

Anadolu'nun Türkleşmesi Üzerine Görüşler

Baykan Sezer'e göre "*Anadolu'nun Türkleşmesi, Türk tarihinde ilk belirgin toplumsal değişme olayıdır.*"³ Orta Asya Türk tarihi içinde geniş bir coğrafya alanında kısa sürelerde büyük bozkır imparatorlukları kuran ve bu alan içindeki hareketlilikleri ile ön planda olan Türkler belli ve sınırlı toplumsal yapı içinde süregelen bir görünüm arz etmektedirler. Anadolu sahasına gelen Türk toplulukları hakkında her şeyden önce söylenebilecek olan yerleşik hayata geçme sürecine girmeleridir. Aynı zamanda bu durum, Türklerin yeni bir yurt edinme çabalarının sonucudur. Söz konusu toplumsal değişme kavramını öncelikle bu açıdan anlamak gerekir. Bu anlamda Türkler kendi tarihlerinin en büyük hareketlilik olayını gerçekleştirmişlerdir.

Konu hakkında ileri sürülen belli görüşler bulunmaktadır. Baykan Sezer işe bunları değerlendirmekle başlamaktadır. Bunlardan ilki, René Grousset'in Orta Asya bozkırlarının doğal bir uzantısı olan Anadolu'nun, Türklerin yabancılaşma çekmedikleri bir ülke olması nedeniyle yurt edinmeye izin verdiği iddiasıdır.⁴ Buna göre Orta Asya'dan Anadolu'ya göçümüz anayurdumuzu terke edip yeniden ona benzer bir alanı yurt edinme süreci olarak açıklanmaktadır. Büyük Türk göçünün coğrafi nedenlerle açıklanıp, yeni yurdun tercih edilme nedeni olarak da aynı coğrafi koşullara sahiplik ile açıklanması soru konusudur. Böylece Türkler bir bozkırdan başka bir bozkıra göçmüş olmaktadırlar. Baykan Sezer bu çelişkinin altını çizdikten sonra önemli bir istisnayı gözler önüne serer: "*İran, Türklerin istilasına uğramasına ve üstelik toprakları üzerinde bir Türk devleti kurulmuş olmasına (Büyük Selçuklular) karşılık bir Türk yurdu olmamıştır. Oysa benzer koşullara sahip İran'da da Anadolu'da gerçekleşen olayın bir benzerine tanık olmamız gerekirdi.*"⁵ Gerçekten de İran'da yerleşen Türkler fiziksel bir "ikamet" in ötesinde bölgeyi Türkleştirmek bir yana kendileri Acemleşeceklerdir. Tarihte gerek Çin'e gerekse Avrupa içlerine seferler düzenleyen Türklerin başına gelen, içlerine girdikleri kültürler içinde erime olayı İran'da da olacak, ancak Anadolu'da Türkler, kendi kimliklerini koruyacaklardır. Dolayısıyla yerleşme ve yurt edinme farklı kavramlar olarak değerlendirilmelidir ve "kendi anayurtlarına benzerlik" iddiası İran örneği ile yanlışlanmaktadır.

Başka bir iddia, Zeki Velidi Togan'ın Bizans ve Arapların mücadelesinde karşılıklı akınlar sonucunda boşalan ve harap durumda olan arazinin Türk-

³ Baykan Sezer, ""Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2"" *Sosyoloji Yıllığı Kitap-8: XIX. Yüzyıl*, İstanbul:yy, 2001, s.335.

⁴ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.339.

⁵ Baykan Sezer, *Türk Sosyolojisinin Ana sorunları*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 3. Baskı, 2017, s.125.

ler tarafından kolayca yurt edinildiği düşüncesidir.⁶ Buna göre Anadolu'nun Türkleşmesi uzun boylu bir başarı göstergesi değil, tarihsel koşulların doğal bir sonucudur. Ancak Anadolu'nun Türkleşmesi sürecinde bölgede Bizans İmparatorluğu'nun -tüm başarısızlığına rağmen- hala etkin bir güç olduğunu söylemek mümkündür, üstelik bu dönemde Anadolu Bizans'ın tek kaynağı konumundadır.⁷ Dolayısıyla harap olmuş ve kimsesiz toprakların gelişigüzel işgal edilmesi düşüncesi temel dayanağını yitirmiş durumdadır. Ayrıca Türklerin geldikleri Anadolu var olan yerli halkla ilişkisi ayrı bir soru konusudur. Eğer bu topraklar denildiği kadar boş ve aslında gelenler bu yerli halkla evlilik yoluyla kaynaşmamış ise, günümüzde Anadolu Türklüğü ile Orta-Asya Türkleri arasındaki fiziksel farklılıkların nedenini iklim koşullarında mı aramak gerekecektir? Bu durum da aynı zamanda Anadolu'nun Türkleşmesi süreci ile ilgili "yerli halkın kılıçtan geçirildiği" iddialarını da yersiz kılmaktadır. Yerli halkla kaynaşma konusunda Gibbons'un tezini de hatırlatmakta fayda vardır.⁸ Gibbons, Osmanlı'nın Müslümanlaşmış Bizanslı unsurlarca kurulduğunu iddia etmektedir. Burada gerçekte anlatılmak istenen Osmanlı İmparatorluğu gibi bir organizasyonu kurmuş olma onurunun göçebelikten gelme Türk aşiretine bırakılmaması, bu işin olsa olsa Roma/Bizans gibi bir geçmişe ve devlet kurma tecrübesine sahip kadrolar eliyle gerçekleştirilmiş olma ihtimalidir. Bu durum, piramitler gibi bugün bile gizemi tam anlamıyla çözülemeyen muhteşem yapıların inşasının Doğulu toplumlara yapıldığını kabul edemeyip, işi uzaylılara ya da gelecekte geldiği iddia edilen kişilere havale eden⁹ Batılı düşünce yapısının başka bir tezahürüdür. Baykan Sezer tam bu noktada iki soru sorar: Bizans Müslüman olmak için neden Türkleri beklemiştir? Ve neden söz konusu din değiştirme Türk kimliği altında gerçekleşmiştir.¹⁰ Gerçekten de Anadolu'nun Türkleşmesi sürecinde İslamiyet'in yaklaşık 500 yıllık bir geçmişi vardır ve Türklerden daha önce Araplar İstanbul surlarının dibine yaklaşacak kadar Bizans'la ilişki kurmuşlardır. Din değiştirip karşı cepheye dahil olacak biçimde yeni bir dinin imkanlarının farkında olan Bizanslılar, göçebe Türkler gelmeden önce de bu imkanları görüp Araplar eliyle Müslüman olabilirlerdi. İlâveten yüzlerce yıllık yerleşik uygarlık ve imparatorluk kültürüne sahip bir toplumun din değiştirse bile bunu Bizanslı kimliği ile yapabilecekken kıyasına kadar gelmiş "400 çadırılık bir aşiretin" kültürünü benimsemeleri bu iddia sahiplerinin asıl cevaplaması gereken sorulardır.

⁶ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.339.

⁷ Baykan Sezer, *Türk Sosyolojisinin Ana sorunları*, s.126.

⁸ Herbert Adams Gibbons, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara: 21. Yüzyıl Yayınları, 1998.

⁹ Eric von Daniken, *Tanrıların Arabaları*, İstanbul: Milliyet Gazetesi, 1973.

¹⁰ Baykan Sezer vd., "Osmanlılık", iç. Sosyoloji Yıllığı Kitap-7, 2000, s.20-21.

İddia edilenlerin ötesinde varlıkları bir gerçek olan “din değiştiren Bizanslıların”, ki bunun -Köse Mihail başta- çok sayıda örneklerini görmek mümkündür, yeni bir siyaset önerisini Türklerden görek bu siyaset etrafında birleşmeleri daha akla yatkın bir ihtimaldir. Bu soruların aydınlatılması bir anlamda siyasetin milli kültür inşasına etkisini ortaya koymak bakımından da önemlidir. Binlerce yıllık bir uygarlığın mirasçısı olan Mısırlıların Araplaşması, fatih bir ordunun sahibi Selçukluların İranlılaşması gibi bölge halkının da Türkleşmesi yeni bir ırkın oluşması sürecinden ziyade yeni bir önerinin benimsenmesi şeklinde algılanmalıdır. Kemal Tahir’in meşhur eseri *Devlet Ana* romanındaki Mavro karakterinin temsiliyetinde bunu görmek mümkündür.

Anadolu’nun Türkleşmesi konusunda ileri sürülen tezleri ve Baykan Sezer’in konu üzerindeki değerlendirmelerini bu şekilde özetleyebiliriz. Bu tezlerin genel özelliği süreçte “Türklerin devlet kurma kabiliyeti” ve “Anadolu’nun verdiği imkanları/arzuladığı siyaset biçimini en iyi karşılayan Türkler” kavramlarından çok uzakta olmalarıdır. Binlerce kilometre uzaktan gelen Türkler, ya anavatanlarına benzer bir arazi bulup üzerine konmakta, ya “boş buldukları yere konmakta” ya da devasa bozkır imparatorluklarını kurmamış gibi devlet kurmakta Bizanslılardan akıl almaktadırlar. Baykan Sezer, hamasi bir anlayış ve kuru bir milliyetçilikten uzak şekilde bu tezleri reddetmektedir.

Anadolu’nun Türkleşmesini Hazırlayan Olaylar

Bilinen bir deyiş olarak “Roma bir günde kurulmadı.” sözünden hareketle Anadolu’nun Türkleşmesinin de yüzyıllar içinde anlamını bulan ve onun da öncesinde yüzyıllar süren tarihi/toplumsal koşulların sonucu bir olay olduğunu belirtmek gerekir. Bu noktada “bir günlük” bir meselenin çok ötesinde bir toplumsal değişme olayı olarak Baykan Sezer’in Anadolu’nun Türkleşmesi olayını hazırlayan tarihsel sürece dair görüşlerini tanıttığımız.

Bu yıllarda Doğu’da görülen iki önemli olay Anadolu’nun Doğu-Batı ilişkilerindeki değerini bir kat daha arttırmış ve Anadolu’nun Türkleşmesi konusunda etkili olmuştur. Bu olaylardan birincisi İran duvarının yıkılmasıdır. Araplar, İran ile olan çekişmesinde İran’a ağır bir darbe vurmuş ve Orta Asya içlerine kadar yayılmışlardır. Bu olayın önemli sonucu Orta Asya halklarının İran engelini ortadan kalkması üzerine Arapların izlediği yoldan Yakın-Doğu’ya kitleler halinde sızmaya başlamasıdır. İkincisi, İslâm dünyasında yönetimin Emevîlerden Abbasîlere geçmiş olmasıdır. Abbasîler, hilafet merkezini İran ve dolayısıyla İran üzerinden Yakın-Doğu’ya sızan Türklerin etki alanına taşımışlardır. Yine eski Babil’e yakın Bağdat’ta Abbasî Hilafeti savaşçı niteliklerini yitirmeye ve bir ATÜT İmparatorluğuna dönüşmeye başlamıştır. Bu du-

rumda asker gereksinimleri ücret karşılığı yabancı halklardan, bu arada Türklere karşılamaya yolunu tutmuştur.¹¹

Baykan Sezer'e göre Anadolu hem Doğu'nun hem de Batı'nın tam anlamıyla ele geçiremediği, üzerinde mutlak bir egemenliğini sağlayamadığı, siyasi üstünlük elde edilse de kendi kimliğini kazandıramadığı bir alan olmuştur. Yunan-Pers savaşları döneminden beri bir çatışma sahası olan Anadolu'da Roma döneminde sağlanan "Pax-Romana" içinde belli imar faaliyetlerine ve kentleşmeye sahne olsa da Roma, kendi kültürünü Anadolu'ya benimsetememiş, "Anatolia" hiçbir zaman bir Latin ülkesi olmamıştır. Doğu Roma/Bizans döneminde kiliselerin bölünmesi sürecinde bile Katolik kilisesinden ayrı bir dini hüviyet kazanması, bölgenin kendine özgülüğünün bir göstergesidir. Aynı şekilde Arapların önderliğinde yayılan İslamiyet'in öncelikle Roma'nın -Afrika ve Asya toprakları olarak- Doğu eyaletlerinde yayıldığını ancak tek bir istisna olarak Anadolu'nun ele geçirilemediğini söylemek mümkündür. Başka bir deyişle İslamiyet'i Anadolu'ya Araplar değil, daha sonra Türkler yaymıştır. Anadolu'nun Türkleşmesi, başka bir boyutuyla aynı zamanda Anadolu'nun İslamlaşmasıdır da. Araplarla birlikte Atlas Okyanusu kıyılarından Hindistan'a kadar devasa bir coğrafyada yayılan İslamiyet, doğduğu Arap Yarımadası'nın hemen yukarısında olan Anadolu'da yer bulabilmek için Türkleri beklemiştir. Bu anlamda Anadolu uygarlıkların karşılaşma sahası olduğu için kendi içinde Doğu ve Batı yandaşı olarak ikiye bölünmüş ve "Anadolulular" aslında birbirleriyle savaşmışlardır. *"Batılı için Doğu Anadolu'da başlarken Doğulu için de Roma ya da Batı Anadolu'da başlamaktadır."*¹² Bu şekliyle bir savaş ve mücadele alanı olan Anadolu yüzyıllar boyu her iki uygarlık arasında bir çekişme sahası olmuştur.

Bilindiği üzere Doğu'dan Batı'ya doğru askeri akınlar iki koldan gerçekleşmektedir. Birincisi Hazar Denizi'nin kuzeyi, diğeri ise güneyi... Bu iki koldan gelenler ayrı özellikler taşımışlar ve Batı üzerinde de farklı etkilere yola açmışlardır. İlk yolu izleyen göçebe Türkler Batı üzerinde ne denli büyük hasar verseler de kalıcı olamamışlar, uzun olmayan bir zaman diliminde Batı içinde eriyip gitmişlerdir. İkinci yoldan gelenler ise Batı'nın karşısına Doğu'nun öncüleri olarak çıkmışlardır ve Batı'nın bunları eritebilmesi hiçbir zaman mümkün olmamıştır. "Bu yüzden Anadolu üzerindeki çatışmanın sonucu, tarafların birbirilerinin içinde erimesi söz konusu olmaksızın sınırların ilerleyip gerilemesi olarak belirmiştir."¹³

¹¹ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.411-412.

¹² Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.343.

¹³ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.411.

Anadolu'nun Türkleşmesi öncesinde bölgenin tarihsel koşullarına baktığımızda belli dinamiklerin süreci hazırladığı görülmektedir. Her şeyden önce Batı, daha doğrusu Kıta Avrupası Türklerin Anadolu'ya geldiği dönemde feodalizmin keskin çizgileri içinde yaşamını sürdürmektedir. Bu süreçte Vandallar'ın deniz ticaretine olumsuz etkisiyle kara ticareti ve Anadolu önem kazanmış, Normanların Batı için tehlike olmaktan çıkmasıyla da artık feodalizmin küçük birimler halinde kapalı şekilde örgütlenmesi zorunluluğu kalmamıştır. Üstüne Normanların Batı'nın askeri gücüne katılmalarıyla yeni bir süreç başlamış ve Batı Roma'dan beri kaybettiği askeri gücünü yeniden bularak Roma İmparatorluğu'nu yeniden canlandırmaya girişmiştir.

Bu girişimlerinde iki büyük engel ile karşılaşmıştır Bu engeller, Bizans İmparatorluğu ve Roma sömürü düzeninin hedefi olan Doğu'nun İslâmiyet ile birlikte ayrı bir sistem halinde örgütlenmiş bulunmasıdır. Bu nedenle canlanmaya yüz tutmuş olan Batı, kendisine en büyük engel olarak Bizans İmparatorluğunu ve Doğu örgütlenmesini görmüştür. Ve elindeki güçlerini kendisine engel gördüğü Bizans ve İslâmiyet üzerine yöneltmiştir.¹⁴

Bu noktada Roma sonrasında Batı'nın kendi içindeki bölünmüşlüğü artık karşıtlığa da dönüşecek Katolik/Ortodoks karşıtlığı adı altında feodal Batı artık, Bizans'ın kendisi için koruyucu asker devlet olma özelliğini göz ardı ederek Doğu ile ilişkilerinde onu devreden çıkarmaya koşulacaktır. Haçlı Seferleri bunun en somut görüntüsüdür. Artık Doğu/İslamiyet ile doğrudan kendisi mücadele etmeye başlayacaktır. Üstelik bunlardan birinde (IV. Haçlı Seferi) doğrudan İstanbul hedef alınmıştır. İstanbul'un Fethi sırasında da ancak bir avuç destekle yardım edilmesi Bizans'ın çoktan gözden çıkarıldığının göstergesidir. Haçlı Seferleri'nin Anadolu'nun geleceğini belirlemede etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu seferler, aynı zamanda Bizans siyasetinin, Doğu'ya karşı geliştirdiği savunma sisteminin de iflası anlamına gelmektedir. Ve yine *“Haçlı Seferleri, Batı önünde gerçek öncü savaşçıların kimler olduğunu Doğu'ya tanıtmıştır. Haçlı ordularının ilk yıkımlarına Anadolu Türkü göğüs gerdiği gibi Haçlı ordularının karayolu yerine deniz yolunu seçmelerine neden olacak kadar da başarı kazanmıştır.”*¹⁵ Bunun yanı sıra *“Doğu topraklarının bütünüyle Batı egemenliğinden kurtuluşu Anadolu'nun Türklerin eline geçmesinin bir sonucudur.”*¹⁶

Anadolu'nun Türkleşmesi sürecinde Baykan Sezer'e göre Bizans'ın durumunu kısaca aktardık. Barbar akınlarının baskısının azalması sonucu Bizans eski önemini ve gereğini kaybetmiş, eski önemini kazanması için Doğu teh-

¹⁴ Baykan Sezer, “Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2”, s.410.

¹⁵ Baykan Sezer, “Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2”, s.413.

¹⁶ Baykan Sezer vd., “Osmanlılık”, s.37.

likesinin öne çıkması gerekmişti. Ancak bu açmaz durum, Bizans'ın da sonu olmuştur. Artan Doğu tehlikesi sonucunda yardım Haçlı Seferleri ile Batı'dan gelmiş, ancak gerekliliği ortadan kalkan Bizans'ın ömrü çok fazla olmamıştır. Burada Araplar ve İran'ın durumunu özetleyerek çerçeveyi tamamlayalım. Araplar tarih içinde İslamiyet'in ortaya çıkmasıyla birlikte Doğu'yu tek bir bayrak altında birleştirerek belli bir kimlik de kazandırmışlardır. Arap fetihleri sonucunda belirttiğimiz geniş sınırlar içinde bir birlik sağlanmıştır. Ancak Yakın Doğu'yu Batı karşısında İslamiyet ideolojisiyle örgütleyen savunma görevini başarı ile yerine getiren Araplar, Doğu'dan gelen Türk akınları karşısında stratejik anlamda önemli bir hataya düşmüşler, İran'ın yıkılmasıyla birlikte Yakın Doğu'yu Orta Asya göçlerine karşı savunmasız hale getirmişlerdir.¹⁷ Bunun yanında Araplar gene bu süreçte Doğu toplumlarındaki asker devlet-üretici uygarlık ayrımında -İslamiyet'in taşıyıcısı ve yaratıcısı olmaları dolayısıyla Batı'ya karşı birlik ideolojisinin de sahibi olmalarına rağmen- *“kısa sürede yerleşik tarım merkezlerinde eriyip üstlendikleri askeri görevleri sürdürmek yerine söz konusu toplumların temsilcisi konumuna düşeceklerdir.”*¹⁸ Bu durum da Yakın Doğu'da asker devlet geleneğinin boşa kalmasına ve söz konusu görevin başka unsurlarca üstlenilmesine neden olacaktır. Bu aşama Türkler devreye girecektir. Gene bu aşamada Türklerden önce İran yeniden eski görevini üstlenip Araplar yerine Doğu'nun öncüsü olmaya adaydır. Tarihsel geçmişi ve asker devlet geleneğinin yüzyıllar boyu temsilcisi olması nedeniyle de önemli bir adaydır. Ancak İran, Doğu-Batı çatışmasından önce İran-Turan çatışmasında göçebe toplumlara karşı set oluşturabilse de söz konusu sınırlar içindeki coğrafi yeri itibarıyla Doğu'nun yöneticisi olma imkânına sahip değildir. Bu nedenle İran, Doğu adına ileri bir çözüm önermek ve Doğu'nun birliğini korumak yerine *“mezhepçilik çabalarıyla İslâm dünyasında bölücülüğün başlıca kışkırtıcısı olmuştur.”*¹⁹ İran'ın da tarihsel sorumluluğuna ihanet etmesi sonucunda bölgede lazım gelen siyaseti üstlenen unsurlar Türkler olacaktır. Bunun sonucunda Orta Asya'da farklı bir çatışmanın aktörü olan Türkler, Yakın Doğu'da da *“dünyanın kaderini belirleyen”* yeni ve daha büyük bir çatışma içine girecek, üstelik bu siyaseti üstlenerek hem siyaseti ileriye taşıyacaklar hem de tarihe kendi damgalarını vurma fırsatını bulacaklardır. Türklerin tarihte ve bölgedeki benzersiz yerinin ve kendi kimlikleri ile var olmalarının sebebi budur. Aşağıda söz konusu kimlik meselesini el almaya çalışacağız.

¹⁷ Baykan Sezer, “Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2”, s.414.

¹⁸ Baykan Sezer vd., “Osmanlılık”, s.36.

¹⁹ Baykan Sezer, “Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2”, s.414.

Anadolu'ya Türk Göçleri Sonucunda Kimlik Sorunu

Baykan Sezer'in sosyolojik görüşlerinde Anadolu'nun Türkleşmesi sürecinde ele alınması gerek bir diğer başlık da kimlik sorunudur. Yukarıda belirttiğimiz gibi Hazar Denizi'nin kuzeyinden Avrupa'ya akınlar düzenleyen Türklerin günümüzde Türk kimliğinden eser bırakmadan yerli halklar içinde erimeleri ve aynı zamanda Hıristiyanlaşmaları söz konusu iken, güneyden İran üzerinden Anadolu'ya yerleşenlerin kimliklerini korudukları görülmektedir. Baykan Sezer'in tespitiyle Batıcılaşma sürecinde mekân değiştirmeden kimlik değiştiren Türkler, Anadolu'nun Türkleşmesinde mekanlarını değiştirmelerine rağmen kimliklerini koruyabilmişlerdir.²⁰ Gene başka bir dönemde, yaşamlarını korumanın yanı sıra kimliklerini de kaybetmemek için giriştikleri bir göç dönemi karşımıza çıkacaktır. Balkan göçleri örneği bu anlamda önemlidir.²¹ Bu durum açıklama gerektirmektedir. Türklerin tarih içinde yerleşik halklara sızmaları sonucunda bu halklar arasında eriyerek kimliklerini kaybettikleri vakidir.

Orta Asya halkları, tarihleri boyunca aralıksız sürdürdükleri göçleri sırasında şaşkıncu bir kolaylıkla yeni yurtlarının yerli halkı arasında kaynaşmış, kaybolmuşlardır. Türkler de bu kuralın dışında değildir. Çin'de bir, iki kuşak sonunda kendi öz soysoplarını unutturmasına Çinleşmişlerdir. Hindistan'da da aynı olay olmuştur. Bu kaynaşma, her iki halkın, yerli halkla yerli halk arasında kaynaşan göçebelerin Asyalı olmaları nedeniyle aralarındaki kültür yakınlığı ile açıklanmak istenebilir.²²

Fakat Attila ve ordularının Avrupa'nın göbeğinde iz bırakmadan kaybolmaları, ancak onların tümüyle batılılaşmalarıyla açıklanabilir.²³

Asya içindeki kaynaşmanın sebebi kültürel yakınlık olarak gösterilse de Avrupa Hunlarının durumu, söz konusu nedenin geçerliliğini yitirdiğini ortaya koymaktadır. Sonuçta gerek Türkler gerekse başka göçebe halklar olsun, yerleşik uygarlıklarla karşılaşmaları sonucunda önemli bir toplumsal değişme yaşadıkları, bunun kimlik kaybı şeklinde olduğu ortadadır. Bunun Türk tarihindeki tek istisnası Anadolu'dur. Bunun nedeni olarak da İslamiyet gösterilerek, dinin Türklerin kimliğini korumak adına önemli bir işlevsellik gösterdiği belirtilmektedir. *"İslamiyet'in çöl bedevileri arasında, başka deyişle yerleşik uygarlık dışı halklar arasında gelişen bir din olması ve cihad ideolojisini*

²⁰ Baykan Sezer, "Osmanlı'nın Batıcılaşması" ek , *Türk Sosyolojisinin Ana Sorunları*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 3. Baskı, 2017:153-184.

²¹ Fahrettin Tepealtı ve Süleyman Aşık, "Balkanlardan Dönüş: Eski Yugoslavya bölgesinden Anadolu'ya Müslüman Göçleri", *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi, Göç ve Mültecilik Özel Sayısı*, 2022, s. 66-89.

²² Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.339.

²³ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.340.

taşınması nedeniyle Türklerin kimlik ve savaşçılıklarını korumalarına izin vermiş ve yerleşik halklar arasında erimelerini engellemiştir."²⁴ Bu durum Baykan Sezer'de önemlidir, yani İslamiyet'in Türklerin kimliklerini muhafaza etmek adına önemini kabul eder, ancak nedenselliği doğru oturtmak adına İran Selçukluları örneğini/istisnasını ileri sürer. İran'a yerleşen Selçuklular, İslamiyet'i kabul etmelerine rağmen Acemleşip tarihten silinmişlerdir.²⁵ Bu durum, dinin yanı sıra başka nedenlerin de kimlik sorununda önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Baykan Sezer'e göre tarihin en eski uygarlık merkezlerinden biri olan Anadolu'ya Türklerin kendi damgalarını vurmalarını ancak uygarlık kavramıyla açıklamak mümkündür. Türkler burada bir uygarlık kurmuşlardır. Bunun da Anadolu'nun önceki hakimleri Roma ve Bizans'tan farklı olduğu gibi, mevcut ve önceki Doğu uygarlıklarından da farklı olması gerekir. Aksi halde Anadolu fütuhata, Anadolu'nun bağımsız bir Türk yurdu olması yerine Mısır ve benzeri yerler gibi Arap Hilafetine yeni bir yerin katılması anlamına gelirdi.²⁶ Ancak belirttiğimiz gibi Anadolu Araplar tarafından İslam topraklarına katılmamıştır. Anadolu'nun -Arap toprağı olmadan- İslamlaşması, başka deyişle Doğu'nun bir toprağı olarak Doğu uygarlığının Anadolu çapında yayılması Anadolu'nun Türkleşmesi ile birlikte yürümüştür. Anadolu'nun Baykan Sezer'e göre ele alacağımız bazı özellikleri Türklerin hem kimliklerini korumalarını, hem de bunu yaparak İslam dünyasında yer edinmelerini sağlamıştır. Anadolu, o dönemde Roma'nın doğu eyaletleri arasında İslam'ın eline geçmemiş son toprak parçasıdır. Anadolu'nun Türkler tarafından fethi ile "İslam'ın doğu birliğini sağlama" işi tamamlanmıştır.²⁷

Baykan Sezer bu noktada "*Anadolu'nun Türkleşmesi Doğu-Batı çatışmasında yalnızca bir sınır ilerleme ve gerilemesi midir, yoksa Doğu-Batı çatışmasında köklü değişikliklere yol açmış mıdır?*"²⁸ sorusunu ileri sürer. Bu soru bizi Baykan Sezer düşüncesinde Anadolu'nun Türkleşmesi'nin gerçek anlamının ne olduğunu açıklamaya itmektedir. Sezer'e göre Anadolu Türklüğü, Doğu'nun öncü/savunucu askerî gücüdür. Fakat Anadolu'da Doğu'nun geleneksel merkezlerinden -siyasi anlamda- koparak bağımsız siyaset gütmeye başlamışlardır. Bu özellikleri kendilerine Doğu içinde Araplar ve İran'dan ayrı bir kimlik ve siyasi rol kazandırmıştır.²⁹ Bu nedenle Doğu'nun Türkler eliyle Anado-

²⁴ Baykan Sezer, *Türk Sosyolojisinin Ana sorunları*, s.126.

²⁵ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.340.

²⁶ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.342.

²⁷ Baykan Sezer, *Türk Sosyolojisinin Ana sorunları*, s.129.

²⁸ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.412.

²⁹ İleride Doğu içinde Osmanlı-İran çekişmelerinin nedenini de bu rol kapma çabası içinde aramak gerekir.

lu içlerine kadar yayılması, sıradan bir sınır değişikliğinin çok ötesindedir. Anadolu'nun Türkleşmesi olayı, Doğu'nun askerî bir başarısını aşarak Doğu askerî düzeninde temelden değişikliklere yol açmıştır.³⁰ Bu koşullar altında Anadolu'nun Türkleşmesi'nin anlamını, başka deyişle Doğu sisteminde ne gidi farklılaşmaya yol açtığını, Türklerin kendilerini Doğu içinde nasıl bir konuma taşıdıklarını ortaya koymaya çalışacağız.

Anadolu'nun Türkleşmesinin Anlamı

Baykan Sezer düşüncesinde Anadolu'nun Türkleşmesi üzerine ileri sürülen görüşleri, bu süreci hazırlayan olayları ve süreçle birlikte meydana çıkan kimlik sorununu ele aldık. Baykan Sezer'de sürecin anlamını ortaya koyarak bütünlüğü sağlamak istiyoruz. Sezer'in sosyoloji anlayışında ve konulara yaklaşımında doğru soruyu sormak önemlidir. Felsefedeki *"İyi bir soru sormak, soruyu cevaplamak kadar değerlidir."* anlayışına benzer bir şekilde konulara yaklaşımı sırasında meselenin kavranmasındaki yolu ve yöntemi de belirleyen can alıcı bir sorunun ileri sürüldüğü görülür. Bu noktada da Baykan Sezer *"Anadolu'nun Türkleşmesiyle Anadolu'da değişen ne olmuştur? Orta Asya'dan Anadolu'ya neler getirdik? Ve getirdiklerimiz Yakın Doğu'nun yeni koşullarında hangi biçimlerde varlıklarını sürdürdüler ve ne ölçüde önemlerini koruyabildiler?"*³¹ ifadesiyle sürecin anlamına dair sorularını ortaya koymuştur.

Baykan Sezer'e göre Anadolu Türklüğü dünyanın diğer büyük Türk imparatorluklarından farklı olarak kararlı ve dünyanın en uzun ömürlü imparatorluklarından birisini kurmuşlardır. **Yakın döneme kadar da tek bağımsız Türk devletinin Osmanlı İmparatorluğu'nun hakimiyetindeki sahanın içinde olmasının da gösterdiği gibi Türkler Anadolu'da kimliklerini korumayı da başarmışlardır. Türklerin Anadolu'ya gelişinin Türk tarihindeki en büyük toplumsal değişme olayı olduğunu belirtmiştik. Ancak Baykan Sezer'e göre "söz konusu değişmeler aynı zamanda Türklerin kimlik değiştirmelerine yol açan değil aksine kimliklerini korumalarına izin veren değişmelerdir."**³² Süreci doğru anlamamıza izin verecek olan da budur.

Yakın Doğu'ya gelerek İran-Turan çatışmasından Doğu-Batı çatışmasına dahil olan Türkler³³ bu süreçte Doğu'nun öncülüğünü İran'ın elinden alan ve yeni bir ideolojiyi yürüten Araplarla, eski sisteme dönmekten başka bir önerisi olmayan İran arasındaki çatışmada önemli bir rol oynamaya başladılar. Başlangıçta kurulu düzen için bir tehdit olarak görülen bu göçebe Türk-

³⁰ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.412.

³¹ Baykan Sezer, *Türk Sosyolojisinin Ana sorunları*, s.123.

³² Baykan Sezer, *Türk Sosyolojisinin Ana sorunları*, s.124.

³³ Baykan Sezer, "Şehname" Üzerine, s.168.

ler belirttiğimiz çekişmede önemli bir rol edinerek sıradan yağmacı konuma düşmekten kurtuldular. Arapları destekleyerek ve süregelen çekişmeler sonucunda güçten düşen Arapların askeri gücü olarak Ortodoks-Müslümanlığın temsilcisi sıfatıyla Yakın Doğu'da çok önemli bir yeri, Anadolu'yu İslam topraklarına kattılar. Bunun yanı sıra Arap ve İran Müslümanlıklarının yanında bir Anadolu/Türk Müslümanlığı oluşturular.³⁴ Bu süreç içinde Anadolu gerilerden gelen Türk göçbelerinin yönlendirildiği bir alan olacaktır. **Bölgede uygarlık alanı içinde yer bulabilen az sayıda Türk Araplaşmış ya da Acemleşmiştir. Bu sayının üzerinde Türk nüfus ise Yakın Doğu'da toplum dışı kalmış ve dolayısıyla eski kimliğini bırakıp yeni bir Acem/ Arap kimliği kazanamamıştır.** *"Bu çekişme içinde Anadolu, Türkler için adeta bir sürgün yeri olmuştur."*³⁵ Bölgeye daha önceden gelen ve İran'ın yerini alan Büyük Selçuklular, Orta Asya göçbelerini Bizans üzerine yönlendirmişlerdir. Böylece Doğu yerleşik uygarlık merkezleri için bir tehdit olmaktan çıkan Türkler, Bizans karşısına çıkarılıyorlardı. Buradaki bir amaç da söz konusu nüfusun süregelen çatışmalarda erimesiydi. Ancak Bizans'ın başarısızlığı bu akıncıların Anadolu'yu yurt edinmelerini sağladı. Bu öncüler, Anadolu'da Ortodoks-İslam anlayışında uzakta, ancak geriden gelen büyük kitlelere karşı da arada kalmamak adına Rumlaşmadan farklı bir İslam anlayışı edindiler. *"Uç bölgelerinde savaşın öncü gücünü oluşturan gaziler yerine getirdikleri rol dolayısıyla göçebe özelliklerini sürdürmeye devam eden Türk unsurlardan da farklılaşmışlardır."*³⁶ Ve Anadolu Türklüğü, Doğu toplumlarının savunulmasındaki öncülük rolünü, ileri sürüldükleri bu topraklarda aşılış İran siyasetinin devamından öteye gidemeyen Büyük Selçukluların elinden alarak bölgeyi hem Türkleştirdi hem de yeni bir İslam anlayışıyla Müslümanlaştırdı. *"Sonuçta Anadolu Türklüğünün İranlılığa ya da Araplığa ne siyasi ne de dini planda bağlanması için hiçbir neden kalmadı. Türkler İslamiyet'in savunmasında kişiliklerini korumak koşuluyla önemli bir rol oynamak şansına sahip oldular."*³⁷

Türklerin Bizans üzerine sürülmüş bulunmaları cihad ideolojisi altında Yakın Doğu'yu tehdit eden Türklerin Doğu zenginlik merkezlerinden uzaklaştırılmak istenmelerinin sonucudur. ... Oysa Türkler, önce yalnızca kendi güçleriyle Doğu üzerinde en önemli tehdit olan Bizans'ı yenmişler ve bu askeri başarılarıyla Doğu'nun toprak bütünlüğünü, siyasi bütünlüğünü sağlamışlardır. ... Türklerin Anadolu'ya yerleşmelerinden hemen sonra Haçlı Seferlerinin başlamış olması, Türklere İslam dünyasında çok önemli bir yer kazandıracak-

³⁴ Baykan Sezer, *Toplum Farklılaşmaları ve Din Olayı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2011, s. 136-137.

³⁵ Baykan Sezer, *Türk Sosyolojisinin Ana sorunları*, s.128.

³⁶ Baykan Sezer vd., "Osmanlılık", s.49.

³⁷ Baykan Sezer, *Toplum Farklılaşmaları ve Din Olayı*, s. 137-138.

tır. Türkler Hıristiyanlığa karşı en önde çarpışır duruma gelmişler, İslam aleminin kaderi Haçlı orduları önünde Türklerin başarısına bağlı kalmıştır.³⁸

Bu anlamda Baykan Sezer'e göre Türklerin Anadolu'da kurdukları uygarlık sadece bir yurt edinme ya da önceki bozkır uygarlığının basit bir uzantısı değildir. Türkler varlıklarını sürdürmeyi başarmaları yanında Doğu-Batı çatışmasında önemli sorunlara çözüm getirmişler, en azından Anadolu'nun mevcut ilişkilerdeki önemini yeniden kazandırmışlardır. "Bu başarılarının ürünü, Osmanlı İmparatorluğu olmuştur."³⁹ Dolayısıyla Anadolu'nun Türkleşmesinin gerçek anlamı Osmanlı'nın ortaya çıkışı ve bir devlet olarak Doğu-Batı ilişkilerine dahil oluşuyla kazanılmış olacaktır. Bu nedenle Baykan Sezer'e göre bu konu için ileri sürülen açıklamanın Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu konusunu da aydınlatması gerekir. Görüldüğü gibi olay sadece kendisiyle ilişkili ve sınırlı değildir, gerçek boyutuyla ancak anlamını Doğu-Batı çatışması içinde anlaşılabilir ve bu nedenle Batı'da görülen gelişmelerle de ilgilidir. Bu gelişmeler Anadolu'nun Türkleşmesi olayını biçimlendirirken, Anadolu'nun Türkleşmesi de Batı'daki gelişmeleri yakından kayıtlamıştır.⁴⁰

Bu anlamda denilebilir ki, Anadolu'nun Türkleşmesi, Türklerin Doğu-Batı çatışmasında eskisinden daha diri ve üstün siyaseti yaratmalarının sonucudur. Bu siyaset ise, gerçek görüntüsünü Osmanlılık siyasetiyle gösterecektir. Anadolu'nun Türkleşmesi, gerçek anlamını Osmanlılıkla bulur ve onun göz ardı edilerek, üstelik bir Osmanlılık-Türklük karşıtlığı yaratılarak,⁴¹ bu olayın tam anlamıyla anlaşılması mümkün değildir. Baykan Sezer'e göre "*Türklerin Anadolu'ya gelip yerleşmeleri yalnızca yeni bir yurt edinmeleri olayı değil aynı anda tarihte yeni bir görev edinmeleri olayıdır da.*"⁴² Bu görev Yunan-Pers mücadelesinden beri çeşitli görüntülerle kendini gösteren Doğu-Batı çatışmasındaki Doğu'nun öncü ve savunucusu rolüdür. Anadolu Türklüğü kendisinden beklenmeyen ve öngörülme-yen biçimde bölgede eski siyasetleri aşarak yeni bir siyaset edinmiş ve bu şekliyle kalıcılığını sağlayarak bin yıl boyunca bu toprakları Türk yurdu kılmıştır. "*Doğu-Batı çatışmasının en sert bir biçimde ortaya çıktığı savaş bölgesine, en çetrefil sorunların çözüm beklediği sırada Anadolu'ya Türk gelmiş, 'ben burada yaşar ve sorunların üstesinden gelirim' demiş ve bunu da başarmıştır. Anadolu'nun Türkleşmesi olayının gerçek anlamı budur.*"⁴³ Bu sürece Osmanlılık siyasetiyle ve bir imparatorlukla taçlanmış, Doğu'nun yeni

³⁸ Baykan Sezer, *Türk Sosyolojisinin Ana sorunları*, s.129.

³⁹ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.415.

⁴⁰ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.407-408.

⁴¹ Yüksel Yıldırım, Kemal Tahir ve Osmanlılık, İstanbul: Doğu Kitabevi, 2019, s. 91-107."

⁴² Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.414.

⁴³ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.414.

öncüsü olarak Osmanlılar tarihteki yerlerini almışlardır. Kemal Tahir'in de belirttiği gibi Anadolu'nun Türkleşmesi, aslında Anadolu'nun Osmanlılaşmasıdır.

Sonuç

Sonuç olarak Baykan Sezer'e göre Anadolu'nun Türkleşmesi olayı, Türk ve dünya tarihi açısından önemlidir. Bu süreçle birlikte Doğu-Batı çatışmasının en önemli noktası olan Anadolu, artık bir Doğu toprağıdır. Bunun da ötesinde olay, geleneksel Doğu savunuculuğu siyasetinin bir aşama katetmesini sağlamıştır ve Osmanlı İmparatorluğu bu aşamanın siyasi bir ifadesidir.⁴⁴ Bu siyaset de Anadolu Türklüğü'nün yalnızca kendi gücünün ve imkanlarının ürünüdür. Dolayısıyla Türklerin hem Müslüman olmaları hem de benliklerini korumaları ancak bu şekilde açıklanabilir.⁴⁵ İslam aleminin içinde Türkler-belli zorunlulukların sonucu olsa da- geleneksel Doğu sisteminden kendilerini ayrı tutarak özelliklerini korumuşlardır. Anadolu'ya gelmeyen Türkler ise söz konusu siyasete katılmadıkları için kimliklerini koruyamamışlardır. Bu anlamda denilebilir ki *"Türkler kimliklerini Osmanlılığa rağmen değil, aksine Osmanlı sayesinde korumuşlardır."*⁴⁶ Osmanlılık Türklerin bölgede ve dünyada hem yeni bir söz hem de yeni ve onurlu bir kimlik kazanmalarını sağlamıştır. Bölgede, tarihte ortaya çıkan sorunlara en uygun çözüm Anadolu Türklüğü ve Osmanlılık siyasetiyle getirilmiştir. Bu çözümler de tarihsel bir ihtiyaca cevap verdiği, başka deyişle tarihte böyle bir siyasete gerek duyulduğu için Anadolu'nun Türkleşmesi yüzlerce yıl baki kalmıştır.⁴⁷ Denilebilir ki, Türklerin göç edip de bu kadar uzun süre kendi kimlikleriyle kaldıkları başka bir toprak parçası yoktur. Bu durum Anadolu'nun sağladığı imkanları kullanmaları kadar Anadolu'ya yeni imkanlar getirmelerinin de sonucudur.

Baykan Sezer düşüncesinde Anadolu'nun Türkleşmesi olayını değerlendirmeye çalıştık. Sezer'in konuya getirdiği açıklama Anadolu'da ne aradığımızın cevabını verdiği gibi günümüzde de Anadolu'daki görevimizin ne olduğu konusunda çok önemli bir ipucu vermektedir. *Osmanlı'nın Batıcılaşması* çalışmasının sonundaki "epik bir tirat" niteliğindeki çarpıcı ifadeler Anadolu'da ve elbette dünyadaki görevimizin güçsüzü/mazlumunu korumak olduğunu çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır. Türklüğün Anadolu'daki misyonu yalnızca "dört nala gelip Uzak Asya'dan" buralarda bir yurt edinmek değil tarihsel bir görevi de yüklenmek olmuştur. "Tarih bizi çağırıyor" ifadesinde

⁴⁴ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.407.

⁴⁵ Baykan Sezer, *Türk Sosyolojisinin Ana sorunları*, s.129.

⁴⁶ Baykan Sezer vd., "Osmanlılık", s.35.

⁴⁷ Baykan Sezer, "Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2", s.414.

olduğu gibi Orta Asya'dan adeta bu çağrıya kulak vererek gelmiş ve tarihteki en onurlu işlevini üstlenmiştir. Anadolu'daki varlığı da yalnızca kendini korumak değildir. Baykan Sezer'in öğrencisi, hocamız Ertan Eğribel'in de belirttiği gibi "*Kendini herkes korur; önemli olan başkasını, güçsüzü korumaktır.*" Bu tarihsel misyon bize Osmanlı'dan miras kalmıştır. Yapmamız gereken bu topraklarda bin yıl öncesinden başlayarak, dünyanın en güçlü devletleri arasında ilmek ilmek dokunan, yüzyıllar içinde yüceltilen ve başarıyla yürütülen bu siyasete sahip çıkmak, bayrağı düştüğü yerden kaldırarak insanlık onuruna yakışır şekilde sömürsüz bir dünya özleminin elinde sımsıkı tutmaktır. Anadolu Türklüğü'nün bin yıl önceden gelen ve bugün de zorunlu bir miras olarak önünde bulduğu tarihsel görevi budur.

Kaynakça

- Daniken, Eric von. *Tanrıların Arabaları*, İstanbul: Milliyet Gazetesi, 1973.
- Gibbons, Herbert Adams. *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara: 21. Yüzyıl Yayınları, 1998.
- Sezer, Baykan. ""Türkiye Sosyolojisi Seminer Notları-2"" *Sosyoloji Yıllığı Kitap-8: XIX. Yüzyıl*, İstanbul:yy, 2001, s.335.
- Sezer, Baykan. "Osmanlı'nın Batıcılışması" ek , *Türk Sosyolojisinin Ana Sorunları*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 3. Baskı, 2017:153-184.
- Sezer, Baykan. "Şehname" Üzerine, ek *Asya Tarihinde Su Boyu Ovaları ve Bozkır Uygarlıkları*, İstanbul: İ.Ü.E.F. Yayınları, 1979: 168.
- Sezer, Baykan. *Toplum Farklılaşmaları ve Din Olayı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2011, s. 136-137.
- Sezer, Baykan. *Türk Sosyolojisinin Ana sorunları*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 3. Baskı, 2017, s.125.
- Tepealtı Fahrettin ve Süleyman Aşık. "Balkanlardan Dönüş: Eski Yugoslavya bölgesinden Anadolu'ya Müslüman Göçleri", *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi, Göç ve Mültecilik Özel Sayısı*, 2022, s. 66-89.
- Yıldırım, Yüksel. "Baykan Sezer'in Doğu-Batı Çatışması Kuramı İçinde Osmanlılık Konusu", *Sosyologca*, 24 (2022), s. 31-47.
- Yıldırım, Yüksel. *Kemal Tahir ve Osmanlılık*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 2019, s. 91-107."